

Treskoposten

GABRIEL SCOTT SELSKABET Innkalling til årsmøte

Velkommen til
Selskabets årsmøte
i Lillesand

tirsdag 18.mars kl.19

Sted:Lillesand Folkebibliotek
Strandgata 6,
inngang fra sjøsiden

Årsmøtesaker:

Årsmelding og
regnskap for 2013

-
Valg

-
Planer for Scott-året 2014

-
Enkel bevertning, visning av
gamle filmklipp fra NRK
Vel møtt !

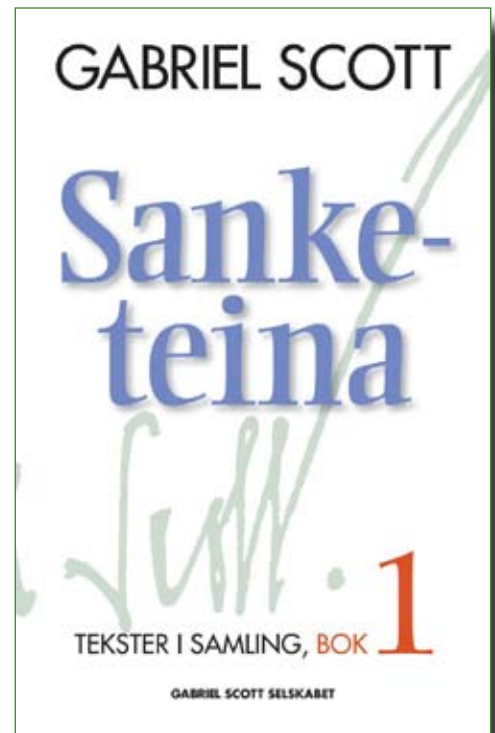
Arrangementer

Scott-dagene 2014
arrangeres
30. og 31. august,

Andre arrangementer

Følg med i avisene og på
www.gabrielscott.no

En «ny» bok fra Gabriel Scott – side 4

Lederen har ordet – side 2 og 3

Gabriel Scott og Nelson Mandela – side 5

Scotts debut-bok Digte anmeldt – side 6

Scotts dikt til Falkbergets 60-årsdag – side 7

Anton Andersen og fiskeren Markus – side 8

Fergemannen, sterkt anbefalt – side 9

Biskop emeritus og Jan Vibe – side 10 og 11

Nytt fra Forlaget GSS – side 12

Redaktør:

Stein Gauslaa
tlf. 37 08 51 25 • mob. 908 76620
stein.gauslaa@agderposten.no

Forsendelse:

Arnhold T. Egeland
tlf. 38 04 54 66 • mob. 481 33268
arnhegel@gmail.com

Layout/trykk: TERJES trykkeri as

Styret i Gabriel Scott Selskabet

Leder:

Anders Bjørnholmen
tlf. 37 27 14 21 • mob. 986 67724
signeanders@gmail.com

Sekretær:

Helge Michalsen,
tlf. 38 04 27 87 • mob. 905 91199
e-post: bjorgmic@online.no

Kasserer:

Harde Johannessen, mob. 90759519,
email: hardej@hotmail.com

Styremedlem:

Peer Rødal Haugen
tlf. 37 09 11 47 • mob. 992 61422
post@peers.no

Styremedlem:

Eva Kristiansen
mob. 995 02525 • eva@aktivinvest.no

Vararepresentant:

Björg Adine Michalsen,
tlf. 38 04 27 87 • mob. 901 57330
e-post: bjorgmic@online.no

Webansv.: Arthur Myhre Scott

mob. 415 39789
icelandairwaves@gmail.com

www.gabrielscottselskabet.no

www.gabrielscott.no

Forlaget:

Peer Rødal Haugen, 4870 Fevik
Forlagsansvarlig
tlf. 37 09 11 47 • mob. 992 61422
post@peers.no

Eva Kristiansen, 4885 Grimstad

Kommisjonsansv.
tlf. 995 02525
eva@aktivinvest.no

Ingjerd Modal, 4770 Høvåg

tlf. 37 27 45 97 • mob. 415 24671
ingjerd.modal45@gmail.com

Anders Bjørnholmen, 4790 Lillesand

tlf. 37 27 14 21 • mob. 986 67724
signeanders@gmail.com

Arrangementskomité:

Signe Bjørnholmen, mob. 958 81824,
May Finckelsen, mob. 917 33868,
Jens Stien, mob. 415 88843,
Jorun Vatland mob. 481 59741

Valgkomité:

Signe Bjørnholmen, leder,
Ingjerd Modal, Elisabeth Dobey

Lederen har ordet

Kjære medlemmer og venner av Gabriel Scott:

Det føles som om tiden bare går fort-
ere og fortore. Det er jo slik folk flest
føler og sier når de er blitt godt vok-
sne. Kan hende blir det bedre om vi
sier: Nei, tiden går ikke den, tiden den
kommer. Nå er tiden kommet for en
ny Treskopost og nytt årsmøte i Gabri-
el Scott Selskabet.

Min forgjenger i ledervervet Stein
Gauslaa gav uttrykk for at han synes
det er rart hvordan fortiden kan vende
tilbake og gi nye impulser til en aktiv
samtid. Han vokste opp med Gabriel
Scott i den nærmeste familieketten,
med far redaktøren Einar Gauslaas
mange offentlige opplesninger av
Scotts tekster både i det offentlige rom
og i radioen.

Ja, her kjenner jeg meg selv igjen. Min
far hadde alltid den blå samlingen av
Scotts utvalgte romaner stående på
skrivebordet sitt. Noen av bøkene
leste han høyt for meg, mens andre
leste jeg selv. Men høydepunktene var
da vi satte oss ned ved det sorte ra-
dioapparatet med navn "Huldra", og
Einar Gauslaas stemme lød ut i stua.
Vi fikk høre opplesning fra både Pider
Ro og Skipper Terkelsen. Det var en
fornøyelse å høre på, og gav oss mang
en god latter. Kan hende det var disse
fortids stunder som har gitt meg im-
pulser og vekket interessen for Gabriel
Scott og hans forfatterskap.

Det er gledelig å legge merke til at
Gabriel Scotts navn stadig oftere blir
nevnt og sitater fra hans forfatterskap
tatt med både i taler, i aviser og i TV.
Vi kan trygt si at hans navn og hans
forfatterskap nå er trukket frem fra
glemselens gjemmer. Vi er ikke i tvil
om at Gabriel Scott Selskabet og dets
medlemmer må få en del av æren for
det.

Siden forrige årsmøte har det vært
aktiviteter og arrangementer av flere
slag hvor Selskabets medlemmer har
vært medvirkende. Det er slik Gabriel
Scott og hans forfatterskap er blitt
gjort kjent og bøkene hans promotert.
Noen av de mest aktive medlemmene
har i forskjellige foreninger og lag
holdt foredrag, kåsert og lest opp fra
Scotts bøker.

I den forbindelse må nevnes at utrette-
lige Ingjerd Modal en formiddag i uka
stiller opp på aldershjemmet i Høvåg
og leser for de eldre fra Gabriel Scott.

I forrige Treskopost er omtale av den
store samlingen av Scottbøker som
nå er utstilt i Lillesand Folkebibliotek.
Det var Anstein Nørsett som for en tid
tilbake solgte samlingen til Lillesand
Kommune. Utstillingen og et rom like
ved har fått navnet "Gabriel Scotts
plass". Vi kan nå være stolte over at
forfatteren har fått en sentral og synlig
plass i Lillesand. Det er et ønske at
i rommet bak utstillingen skal samles
og stilles ut gjenstander som kan knyt-
tes til Scott og hans forfatterskap. Det
siste som er plassert der er to albumer.
Det ene inneholder fotokopier av ca.60
håndskrevne brev, skrevet av Gabriel
Scott selv. Det andre albumet er kalt
"Gabriel Scotts levnedsløp i bilder".
Her finner vi kopier av bilder fra Ga-

Gabriel Scotts levnedsløp i bilder

En samling av Gabriel Scotts håndskrevne brev

briel Scotts liv og virke. I Lillesands Posten for fredag 14. februar er disse omtalt. Det er meningen og vårt håp at dersom noen er i besittelse av brev, bilder eller stoff som kan knyttes til forfatteren, ønsker vi å få mulighet til å få ta kopi av gjenstandene. Det er også et ønske at rommet med tiden skal fremstå som et "Scottmuseum". Vi retter en stor takk til bibliotekets ansatte for trivelig samarbeid.

Det ble noen uforglemmelige dager i sommer da "Spelet om Jernbyrden" igjen ble satt opp på friluftscenen i Høvåg. Selskabet var til stede med boksalg før og etter forestillingene. Vi håper inderlig at det ikke var siste gang forestillingen ble satt opp, og håper på det sterkeste at forestillingen vil bli satt opp på nytt sommeren 2015. Det er da 100 år siden boka kom ut.

De årvisse Gabriel Scott-dagene ble arrangert torsdag 29. og lørdag 31. august, samt søndag 1. september. Arrangementene var vellykket, men vi skulle gjerne hatt flere besøkende. Forlagets bokgruppe har ikke ligget på latsiden dette året. Eva Kristiansen og Peer Rødal Haugen har lagt for dagen en stor dugnadsinnsats for Selskabet. Bøkene *Fant* og *Josefa* ble utgitt på nytt i ett bind. Det er tydeligvis en bok som har vært savnet, for boka har solgt godt. Før jul ble det enda en bok-

Styremedlem Eva Kristiansen selger bøker fra stand under Scott-dagene 2013. Foto: Ingebjørg Sæbu.

utgivelse. Boka *Sanketeina* ble lansert, det er en samling historier eller "løse tekster" skrevet av Gabriel Scott. Tekstene er funnet i gamle hefter og tidsskrifter. Boka ble en salgssuksess. Dette var vår første utgivelse i paperback, dermed kan den selges til gunstig pris.

Styre og arrangementskomite vurderer om årets Gabriel Scott-dager skal reduseres med ett arrangement. Vi tenker oss da en festkveld lørdag 30. august, og søndag 31. august den tradisjonelle

Scottgudstjenesten i Høvåg Kirke med etterfølgende bekransning av Scottvarden utenfor kirka.

Til slutt vil jeg på vegne av styret i Gabriel Scott Selskabet ønske medlemmene velkommen til årsmøtet 2014 i Lillesand Folkebibliotek tirsdag 18. mars kl.19:00.

For styret i Gabriel Scott Selskabet
Anders Bjørnholmen

Scott-tekster fremføres av Hilde og Jo Eskildt og Lars Emil Nielsen under Scott-dagene 2013. Foto: Thor Børresen, Lillesands-Posten.

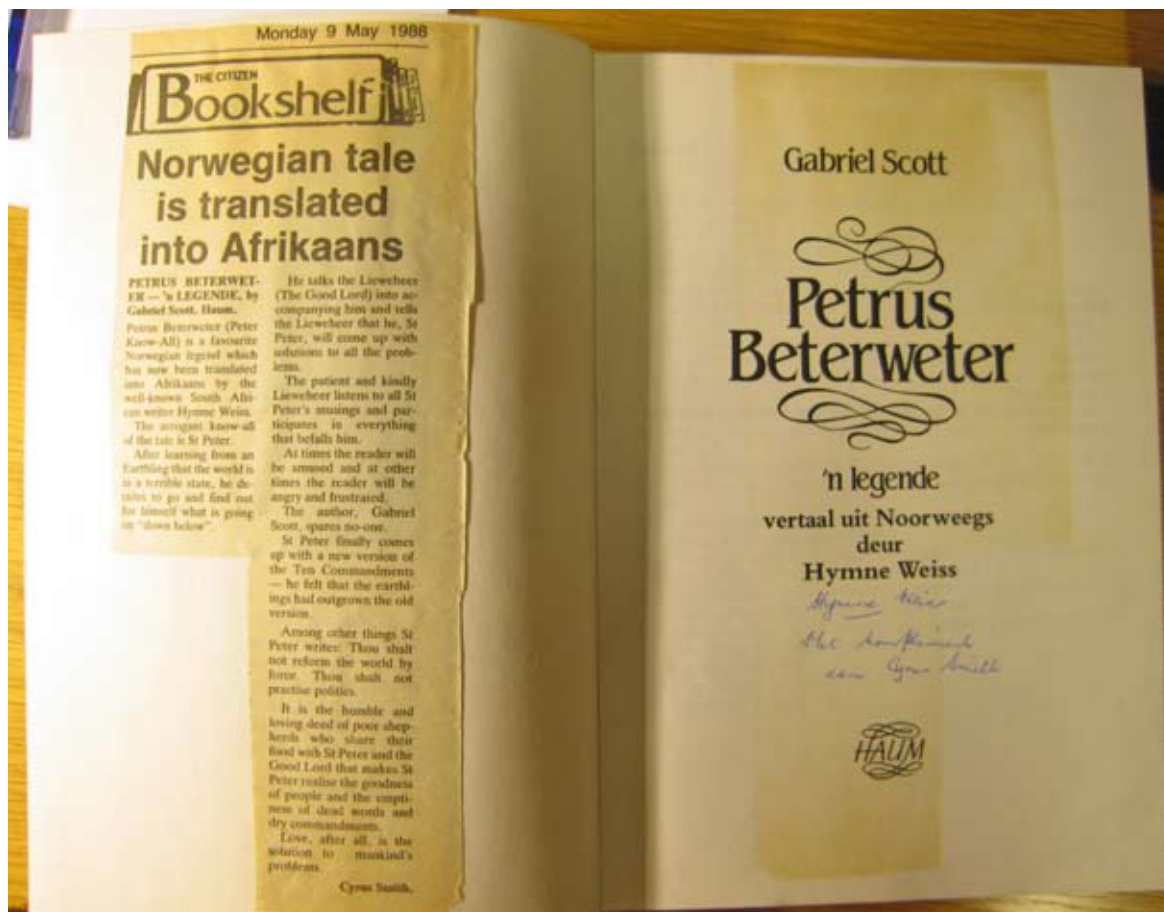
En «ny» bok fra Gabriel Scott

En «ny» bok fra Gabriel Scott. Det er en liten nasjonal be-
givenhet. Med *Sanketeina* har Gabriel Scott Selskabet gått
igang med å samle, og utgi på nytt, «løse tekster» av Ga-
briel Scott. Vel, helt løse er de ikke alle sammen. Enkelte
av tekstene kan en finne i romanene hans, helt eller delvis,
men de aller fleste har kun vært publisert i aviser, tidsskrift,
julehefter og andre blad. Fordi «gjenbrukstekstene» til Scott
har stått godt på egne ben, har de også fått plass i denne
samlingen.

Gabriel Scott var en allsidig og kunnskapsrik forfatter og
skribent. Det kom ikke minst fram i det han skrev og pub-
liserte ved siden av romanene sine. *Sanketeina*-bøkene vil
på en særlig måte kaste lys over denne delen av hans skriv-
ende virksomhet. Her vil leseren møte Scott som forteller,
journalist, humorist, brevskriver, lyriker, reiseskribent, fag-
mann, mystiker, jeger og fisker, for å nevne noen «hatter»
han kunne bruke når han skrev.

Scott var en samler. I møte med mennesker og miljøer sam-
let han på fortellinger. Disse fortellingene gav han nytt liv
gjennom personer og skildringer i romanene sine. Scott-
interesserte lesere har rikelig å øse av fra det store forfat-
terskapet, som teller nesten seksti titler. Men mye av det
Gabriel Scott skrev, fikk ikke romanens vinger. Derfor vil
helt sikkert mange – over det ganske land – ha stor glede
av å åpne *Sanketeina*. Her finnes det godbiter som vil fryde
både nye og etablerte Scott-venner. Det er bare å forsyne
seg!

Peer Rødal Haugen

Gabriel Scott og Nelson Mandela

Da den tidligere NRK-reporteren og Afrika-korrespondenten Einar Lunde i fjor høst kåserte i Bokbyen Tvedestrand, grep vårt styremedlem Harde Johannessen pennen og skrev til Lunde om en sjelden utgave av Gabriel Scotts bok *Det gylne evangelium*, utgitt på Sør-Afrikas språk afrikaans, som han nettopp hadde kommet over i et antikvariat på nettet.

Harde Johannessen skriver:

Jeg skriver til deg fordi jeg lurer på om det kan være en link mellom Nelson Mandela og Gabriel Scott. Om Gabriel Scotts *Det gylne evangelium* som ble oversatt til afrikaans i 1988 i noen grad kan ha vært med å motivere til apartheids fall.

Jeg har lest de fleste av Gabriel Scott 60 bøker, og skaffet meg de fleste av de ca 50 oversettelsene. Scotts *Det gylne evangelium* ble altså oversatt til afrikaans i 1988. Jeg eier et eksemplar som har tilhørt hovedtalsmann for

South African Defense Force, general Cyrus Smith. Cyrus Smith har skrevet en bokanmeldelse av boken i *The Citizen* og limt den inn i boka. Og han har i boka skaffet seg autografen til oversetter Hymne Weiss, (1901-2001), den kjente afrikaans-forfatteren Minnie Postma (1908-1989), illustratør Willem Loots, grafisk designer Peter Cornelius Jacobus "Obie" Oberholzer, mediamann Hennie Maas i SAUK, og personene Steenberg og Schotz som jeg ikke har funnet ut hvem er.

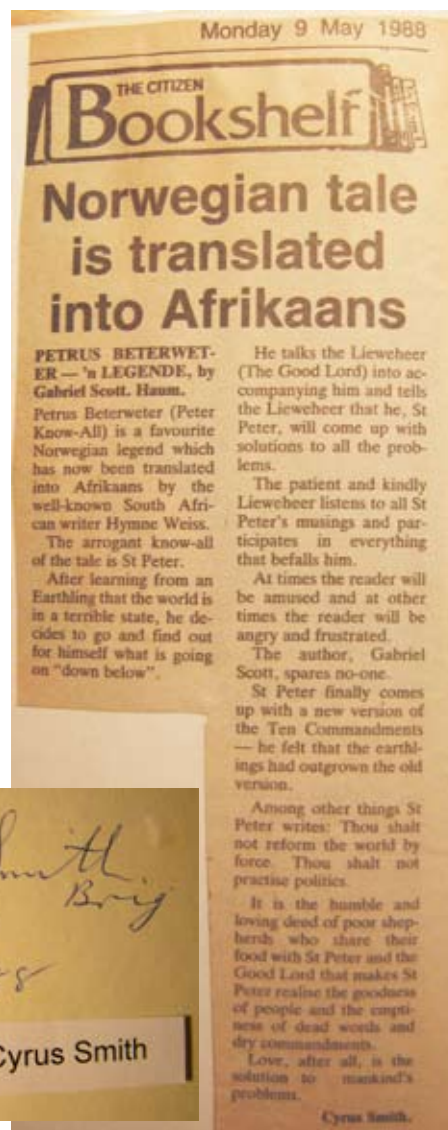
Jeg er overrasket over at Cyrus Smith har vist boka så stor oppmerksomhet. Vet du om han har skrevet bokanmeldelse av flere bøker, eller om dette er den eneste?

Som du sikkert vet handler *Det gylne evangelium* om St. Peters forslag til Vårherre om hvordan verden kan gjøres bedre. I siste kapittel (kap 22) foreslår St. Peter nye 10 bud: "Det åttende bud", leste Vårherre. 'Du skal ikke reformere verden med tvang. Det

niende bud. Du skal ikke drive politikk.' To virkelig gode bud, tenkte han i sitt stille sinn, St. Peter, St. Peter, du har dine lyse stunder iblant! 'Det tiende bud Du skal ikke nytte deg av nestens forlegenhet til å skaffe deg en vinning på hans omkostning.'" Og helt på slutten av boken: "St. Peter løftet hodet og så opp mot stjernene. Jeg har funnet det, suste det i ham, botemidlet er kjærlighet, det gylne evangelium for alle slekter og alle tider, for hvert menneske på den vide jord!"

Vet du om boka har vært nevnt i noen sammenheng i forbindelse med apartheids fall?

Jeg kjøpte boka på nettstedet www.bidorbuy.co.za for 150 kroner. Jeg legger ved noen bilder fra boka.

Scotts debut-bok *Digte* anmeldt

Det var fredag den 13, men jeg ble dobbelt begeistret. Fredag 13. september 2013 mottok jeg mitt andre eksemplar av Gabriel Scotts uvanlige debut-bok *Digte* som ble utgitt 7. desember 1894. Det hadde stått "Hilsen fra forleggerne" i annonsen, så jeg lurte følt på hvem det kunne være hilsen til. Da jeg mottok boka viste det seg å være et eksemplar som forlaget hadde gitt til Christianssands Tidendes redaktør cand. theol Gerh. Gulbrandsen, i håp om at han skulle skrive en bokanmeldelse.

I Scott-biografier har jeg ikke funnet noe nevnt om anmeldelser av debut-boken, men av omtrent alle andre Scotts bøker, så jeg hadde ikke noe tro på at jeg skulle finne noe. Men jeg måtte jo gå til biblioteket og bla gjennom desember 1894, siden jeg nå visste at de hadde fått det eksemplar jeg nå er eier av.

De gamle avisene på biblioteket var tandre i papiret, så jeg måtte bla veldig forsiktig. Mitt bittelille håp var nesten borte da jeg nærmet meg jul. MEN SÅ! På selveste julaften stod en anmeldelse! Jeg tok sporenstrekts tak i

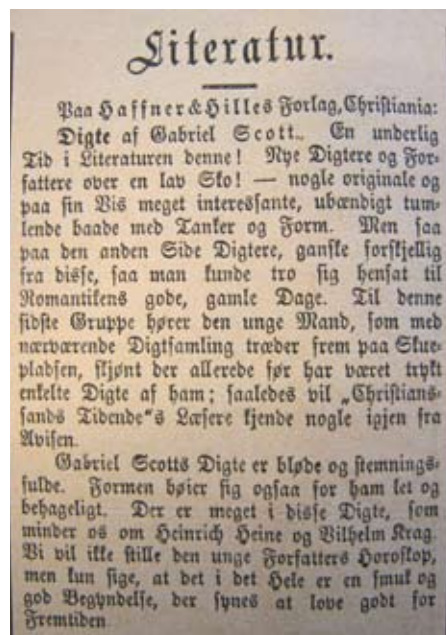
nærmeste bibliotekar for å vise. Se hva jeg har funnet! Og den var positiv:

"Paa Haffner & Hilles Forlag, Christiania: Digte af Gabriel Scott. En underlig Tid i Literaturen denne! Nye Digtere og Forfattere over en lav Sko! Nogle originale og paa sin Vis meget interessante ubændigt tumlende baade med Takter og Form. Men saa paa den anden Side Digtere, ganske forskjellig fra disse, saa man kunde tro sig hensat til Romantikens gode, gamle Dage. Til denne sidste Gruppe hører den unge Mand, som med nærværende Digtsamling træder frem paa Skuepladsen, skjønt der allerede før har været trykt enkelte Digte af ham; saaledes vil Christianssands Tidende's Læsere kjende nogle igjen fra Avisen.

Gabriel Scotts Digte er bløde og stemningsfulde. Formen bøier sig ogsaa for ham let og behageligt. Der er meget i disse Digte, som minder os om Heinrich Heine og Vilhelm Krag. Vi vil ikke stille den unge forfatters horoskop, men kun sige, at det i det Hele er en smuk og god Begyndelse, der synes at love godt for Fremtiden."

(Så er det jo litt gøy for meg med likhetene at Scotts far var prest og min far var lekpredikant, og at begge har bursdag på debutdagen 7. desember)

Hilsen Harde Johannessen

Scotts dikt til Falkbergets 60-årsdag

Fra vårt medlem, Terje Håvardstad Jonassen, Geitastrand, 7300 Orkanger, har Treskoposten mottatt denne e-posten:

Jeg er medlem i Gabriel Scott selskapet. Tusen takk for flotte medlemsblad.

I tillegg til Gabriel Scott, er jeg også interessert i Johan Falkbergets liv og forfatterskap. Som utflyttet sørlending er jeg selvsagt glad i Gabriel Scotts forfatterskap, og etter 22 år i Trøndelag er Johan Falkberget min favorittforfatter nord for Dovre.

Gabriel Scott og Johan Falkberget var venner. Gabriel Scott skrev et langt dikt til Johan Falkberget til trønderens 60 års dag.

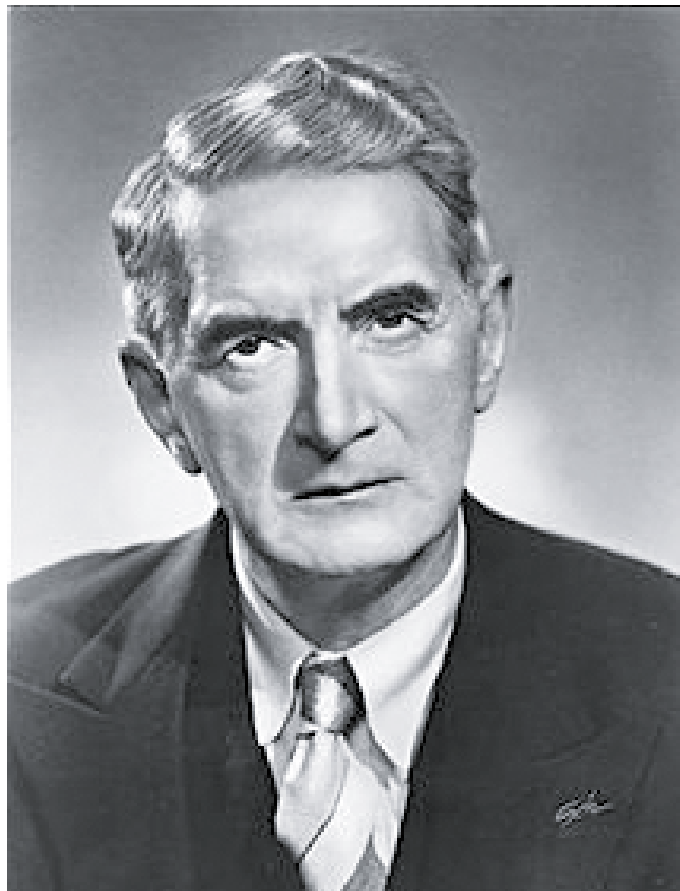
Det første verset er slik:

*En hilsen på din hedersdag,
en neve, gamle gutt!
Du kommer fra ditt siste slag
med brynet svidd av krutt.
Gluck auf, du trauste bergmannssønn,
Guds fred, min gjeve storebror!
Til sang av fjellets dype drønn
du hugg dig frem til Mimers brønn
i Odins kjempespor.*

(Hele diktet er tatt inn i boka: Johan Falkberget på 60 års dagen. Aschehoug 1939)

Nå er det behov for et Falkberget-senter på Røros som kan fungere som et akademi for forskning og utvikling av forfatterens verdifulle kulturarv.

I den landsomfattende underskriftsaksjonen for et Falkberget-senter er det kommet inn flere tusen signaturer, og ennå er det mulig å signere oppropet. Kjente personer som biskop Tor Singsaas, Kåre Gjønnes og Liv Ullmann har signert, i tillegg til mange andre kultur- og samfunnsengasjerte personer.

Nå håper jeg styremedlemmer i Gabriel Scott selskapet også vil signere oppropet.

Les mer på:

<http://www.underskrift.no/vis.asp?kampanje=4706>

Aksjon Falkberget-senter ledes fra Røros.

Adr.: Postboks 67, 7361 Røros.

Vet du at

- Scott-vennen og kajakkpadleren Lars Verket ivrer for at kajakkpadlere ikke skal utsettes for båtførere som råkjører. Å våge seg ut mellom skjærene er nesten blitt en risikosport. Det enkle friluftslivet i for eksempel kajakk har kvaliteter som vi bør ta vare på, oppfordrer han.
- Gabriel Scott flere ganger ble nevnt i Erik Diesens innslag om Gamle Hellesund og Blindleia i TV-programmet Sommeråpent da NRKs sommerbåt Sjøkurs seilte langs Sørlandskysten mot Arendal.
- Ingjerd Modal leste blant annet om å fange berggyllt fra Scotts Kilden under Olsokdagen på Kjerkebrygga i Høvåg.
- Ellefsen og Bendiksen sang "Tre søte småbarn" under den årlige sommerbasaren på det gamle skolehuset på Sandøya.
- Skuespilleren Knut Walle spilte Gabriel Scotts Pider Ro i skolehuset i Ny Hellesund gjennom hele sommeren.

Anton Andersen og fiskeren Markus

Fra Gunnar Sætra har Treskopostens redaktør mottatt følgende e-post:

I en erindringsbok har min nå avdøde mor Randi Sætra – mange husker henne som lærer på gymnaset – omtalt sin onkel Anton Andersen, født 1859, som døde på Revesand i 1933. Hun refererer til et intervju som Birgit Scott skal ha gitt der denne påstår at Scott tok mye fra personen Anton til figuren fiskeren Markus i Kilden. Jeg har jo lest i medlemsavisa til Scott-selskapet enkelte intervjuer med henne før sin død men ikke funnet noe om dette.

Anton reiste til sjøs som ung og fikk ødelagt seg – i alle fall beinet - etter fall fra masta på seilskute. Han gav seg hjemme og fisket sammen med sin far – min oldefar Gunnerius (for øvrig såpass dypt religiøs at han visst-nok fikk tilnavnet "Revesandsprofeten"). Tilbake til den kjærlige og mer samlende, mer naive Anton, så hadde denne også tilknytning til sjømannskirka i Leith (Edinburgh) der faren til Gabriel Scott jo var første sjømannsprest og Gabriel hadde litt av sin oppvekst. Oldefar Gunnerius sin svoger – Petter – var med utgangs-punkt i sin kristelige bakgrunn på Revesand utdannet prest og skal ha flyttet sammen med brødre til Skott-land og virket som sjømannsprest i Leith omkring 1880. Jeg gjetter at Gabriel da hadde en viss relasjon til miljøet på Revesand fra sin oppvekst i Leith da han kom til Mågereiret i 1917, eller at det kan ha vært andre grunner til at han eventuelt bakte inn noen av Antons egenskaper. Min mor omtaler Anton som spesiell og påstod å gjenkjenne mange av Markus sine egenskaper.

Mor var jo både nabo under oppvekst med Arne Beisland og hadde ham som kjær kollega, så jeg tviler på at påstanden hennes ville kommet viss Beisland mente dette bare var ren og skjær ønsketenking.

Kan du eller noen andre hjelpe med referanse hvis Birgit Scott virkelig har uttalt i et intervju det min mor hevder, spør Gunnar Sætra.

SCOTT stadig i vinden:

Fra vår kjære nabo på vår sommerøy Helløya i Gamle Hellesund, kunstneren Benedicte Strand, har vi fått en styremail som gjelder saker som angår fellesskapet mellom beboerne på øya. Som den Scott-beundrer hun er, får vi også en Scott- hilsen fra henne, en strofe fra diktet Gråveir:

*... og lydløs mumlen syder i mitt øre
der lyset ebber ut og dagen dør...
Det er, som ånder noen på mitt hjerte
og gjør det bløtt og rikt som engang før.
Jeg stanser opp og undres sårt og stille:
- Hva kan vel livet mere med meg ville?*

Kirsten og Thor Einar

Fergemannen, sterkt anbefalt

Før vår tid som ledere av Gabriel Scott Selskabet kjente vi knapt til *Fergemannen* før vi ble gjort oppmerksom på hva boka betyr og kan bety, av kristiansanderen, pensjonert misjonsprest, Ernst Ingebretsen. Han var så heltent på at *Fergemannen* måtte være å få tak i. Selv hadde han først forsøkt uten å lykkes. Men lest *Fergemannen* om og om igjen hadde han altså, og han kunne ikke få rost den nok. Ordene hans fra den gang husker vi ikke helt, men han inspirerte oss til å lese den, og dermed via oss Selskabet til å gi den ut på nytt i september 2010. Da ble han så begeistret at han skrev sin egen bokanmeldelse til jul 2013 og sendte den til oss som frilansere i Treskoposten. Den lyder slik:

Fergemannen av Gabriel Scott er nå å få kjøpt. Det er Gabriel Scott Selskabet som har utgitt den med tillatelse fra Gylendal Norsk Forlag og familien Scott. Boken var nemlig nå begynt å forsvinne. Det største biblioteket i Oslo hadde den ikke i sine hyller. Men de hadde et eksemplar oppbevart i kjelleren. Og det turde de ikke låne ut.

Jeg gikk til Kristiansand Folkebibliotek og undersøkte i hyllene der. Alle Scotts bøker sto der unntatt *Fergemannen*. Da jeg spurte betjeningen fikk jeg rede på at de hadde to eksemplarer oppbevart i kjelleren. Og jeg kunne få låne det ene!

Det er mulig Scott regnet denne boken som kanskje sin viktigste. Underlig er den. Jeg har lest den ut 13 ganger. Det har jeg ikke gjort med noen andre bøker. Den begynner i en kiste i en grav på kirkegården. Der slutter den også, etter at hovedpersonen i denne kisten har vært oppe på en lang vandring i et forsøk på å gjøre godt igjen noe han har forbrutt seg mot andre. "Jeg kan aldri tilgi meg selv det gale jeg har gjort", sier han til sin vandringsvenn. "Men tror Dere ikke at Gud kan?", får han til svar.

Nydelige naturskildringer og tankevekkende samtaler følger med på hans vandring mot Erindringens port, til Berget med det evige ekko og til slutt til Ferjestedet hvor *Fergemannen* ikke er kommet. Og han selv blir nødt til å sette seg og ta årene fatt og være ferjemann for de andre som vil over til Forgården. Men hele tiden er vi i tvil om han er død eller om han ligger på gamlehjemmet og fantaserer. Til slutt kommer han for sent til sin egen begravelse.

Jeg anbefaler boken på det varmeste. Kjøp den og les den. Gi den som gave!" Skrev Ernst Ingebretsen.

Nå har vi igjen lest Jacob Jervells foredrag *Fergemannen* "Godhet nærer, det onde tærer", fra 2002. Bedre reklame for boka fins ikke:

Billedtekst: Ernst Ingebretsen og hans kone Gerda.

"Hadde han (Gabriel Scott) i dag vandret rundt i norske folkebiblioteker – ikke bare på Sørlandet – kunne han ha gledet seg over hvor mange av hans verker som står der. Men på ett punkt ville han ha blitt skuffet. *Fergemannen* mangler. Den er Scotts ukjente bok. Da jeg lette etter den første gang, fant jeg den bare på ett sted: På Universitetsbiblioteket i Oslo – og de kunne ikke låne den ut.

Det sies i blant at *Kilden* var Scotts favorittbok. Jeg er ikke så sikker på det. Jeg tror det var *Fergemannen*. Scott var 78 år da den kom ut, og den skulle bli hans siste. Den var ment som hans livs testamente. Han samler hele sitt liv her før han går om bord i fergen som bringer oss "Gud vet hvor."

Og det verket er på sett og vis tidløst. Jeg kan ikke la være å tenke på at om det hadde kommet i dag, ville det hatt langt større virkning enn akkurat i femtiårene i Norge. I dag opplever vi jo en religiøs nyvåkning.

Altså. Det religiøse, det etiske, verdiene og teologi – det finnes der alt i Scotts mest underlige, men kanskje også hans viktigste bok."

Så langt professor Jacob Jervell, her sitert fra samlingen av hans første fire Scott-foredrag "Gud velsigne Vårherre", utgitt av Gabriel Scott Selskabet i 2003.

Kirsten og Thor Einar Hanisch

OPPFORDRING! For rask kommunikasjon med Selskabets 400 medlemmer om nye arrangementer m.v., mail da inn din e-postadresse til Peer Rødal Haugen, post@peers.no

Biskop emeritus og Jan Vibe

Under Scottdagene 2013 holdt biskop emeritus Olav Skjevesland gudstjenesten i Høvåg kirke søndag 1. september. Han er jo sentral i vår norske kirke som nokså nylig avgått preses i bispekollegiet enn noen annen taler vi har hatt i Scott Selskabet.

Et viktig motstykke til Jacob Jervell, som har vært oss Scott-venner til stor glede med sine mange verdifulle foredrag. Skjønt motstykke: Jervell vil nok ikke være uenig i det Skjevesland sier her, neppe heller Skjevesland med Jervell i hans Scott-relaterte foredrag.

Jan Vibe og Herrens veier

Vi ser at boken *Jernbyrden* utkom i to deler: første delen i 1915, andre delen i 1917. *Jernbyrden* ble Gabriel Scotts gjennombrudd som dikter for voksne. Han hadde tidligere hatt suksess som forfatter av barnebøker. "Jernbyrden" fremstår som en sterk, moden "saga" med realistiske folkelivsskildringer.

Den første delen av *Jernbyrden* er konsentrert om Jan Vibe, en kraftfull bonde, som vi møter på reise fra vest mot øst. På kjerra si har han med seg fedrenes grunnstein. Jan Vibe stanser i Høvåg. Han kjøper grunn og legger grunnsteinen til rette, og bygger sitt nye hjem. Jan Vibe er en kjempekar. Han får raskt ryddet gård og grunn. Dermed etablerer han seg i Høvåg. Han blir en slags Isak Sællanrå før Hamsun og *Markens grøde*. Han får seg etter hvert en husholderske, Inger. Hun blir endog Jan Vibes hustru. De får et barn, Enok blir navnet, liksom for å uttrykke at en er nok! Denne gutten, Enok, Enok Ruben, blir hovedpersonen i den andre delen av *Jernbyrden*.

Sagaen starter ca år 1770, og følger opp de nærmeste tiårene – opp til Napoleonskrigen. Det er mange temaer som spilles ut i dette mektige verket, som i stor grad handler om skjebner, slit og sykdom.

Ett av de mest sentrale emnene i boken er spørsmålet om *meningen med livet*. Menneskene strever i dødens grenseland. *Hvorfor er vi her?* Er livets spill bare prisgitt *tilfeldigheter*, eller gis det en styrende tanke bak det hele – en vilje ledet av en hensikt?

Koret sang:

Det frø som blåser fra livets tre
og tumler så langt fra vinden
O, si om dets fall er
tilfældets verk,
eller var det bestemt forinden?

Mens Jan Vibe i en tung prøvens time
hjelper lille Enok på med klærne, kommer
dette hjertesukket:

*Å, du lille stakkar, hva skulle vi nå på
jorda etter?*

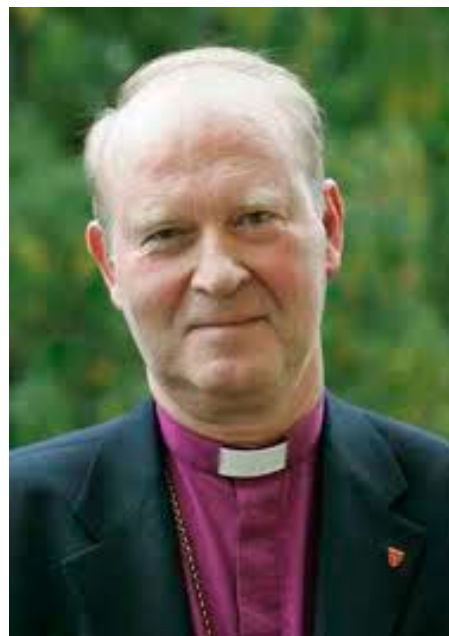
Jan fatter ikke Herrens veier. Han vedgår at han ingen ting skjønner av de tunge hverdagene som legges på dem: "Jeg forstår ingen ting mer. Ingen ting." Han spør etter meningen: "Meningen, Herre?" Dette er hans "jernbyrde". Dermed ser vi at *Jernbyrden* reiser svære, eksistensielle spørsmål: *Hvorfor er vi her?*

Gabriel Scott er borti samme tema i åpningen av boken *Kilden*: "Et menneske kommer til verden, det vandrer rundt i en ham av støv. Det lever og spreller og strir en tid, det trekkes med sykdom og urett og savn. Så dør det og går i glemme og blander sitt støv stille med jordens".

Altså: Lesningen av *Jernbyrden* etterlater dette borende spørsmålet: *"Er vi bare prisgitt tilfeldigheter?"* Er vi "*tilfældets verk*"?

Dette er jo en tidløs, og alltid aktuell, problematikk: Gjennom våre liv – fra vi fødes, vokser opp og modnes – gis det en mening i det hele?

Mens jeg skrev denne talen, kom jeg i forbifarten på en vakker bønn av Karin Boye: "*Låt mig mognas, innan jag skjördas*" (2x).

Biskop emeritus Olav Skjevesland

Hva er poenget med å være betrodde livets gave? Et nøkkeltema i *Jernbyrden*. *Skal vi våge å stemme på et svar? Det er jo et svært tema!*

Mitt svar vil skjelne mellom *to plan*. Jeg prøver å dele svaret opp på *to nivåer*:

1. På *det første planet* dreier det seg om det store bildet, om *den store fortellingsbuen*, som Bibelen holder frem: nemlig buen som spenner fra skapelsen, over menneskets ulydighet og brudd på Guds vilje og Jesu forsoning – frem til den store ny-skapelsen. Denne fortellingsbuen sier meg, og min tro, at *Gud er skaperen*. Han satte det hele i gang, i sin skapervilje.

Men den verden Gud skapte god, har fått en dissonans. Denne verden har fått en grunnskade gjennom vår trass og ulydighet.

Dermed opplever vi verden så dobbelt: Den er både vakker og grusom. Denne verden gir oss både praktfulle opplevelser og de forferdeligste inntrykk.

Men denne store fortellingen sier meg like fullt at kosmos ikke er prisgitt tilfeldigheter: *Alt* har sin kilde i Gud, og *alt* vil til sist havne hos Gud og nyskapes hos *han*. Han er Alfa og Omega. Og ser jeg meg tilbake, har Gud, vår Skaper og Far, så langt holdt ord. Han vil også gå med oss det siste veistykket. Gud vil en dag dra vår klode i land.

Dette er begynnelsen på et svar på det første planet. Troen på at Gud vil fullføre historiens løp. Gud hadde det første ord. Han vil også få det siste!

2. På *det andre planet* handler det om alle mine små fortellinger, om alt som hender og som fyller mine dager. Alt som foregår under den store fortellingen, liksom! Her kan det umiddelbart se ut som om tilfeldighetene rår.

Vi rammes av ulike hendelser, av ting som løfter opp, og som trykker det.

Vi kan vinne i lotto og rammes av alvorlig sykdom.

Vi kan gjøre karriere, og få nedturer. Vi møter både gode og onde dager.

For vårt øye kan det se ut som om det er tilfeldighetene som rår. Verden farer av sted med oss – i medgang og motgang. *Men*, behøver vi å se på dette som tilfeldigheter?

Troen kan se annerledes på det. Med *troens blikk* kan det fortone seg annerledes! Troens Kunst – det er å se alle mine små fortellinger rammet inn av Guds store plan. Troen handler om å se sin livshistorie i rammen av Guds overordnede frelseshistorie. Da kan vi nemlig se våre små og store hendelser under evighetsperspektivet:

Du oppdrar oss med trengsel og kors for ditt rike – slik ba vi i den gamle kirkebønnen. Ingen av oss blir spart, slik Kingo synger:

”Alle får sitt/stort eller litt/himlen alene for sorger er kvitt”.

Det er mye visdom i det gamle munnhullet: ”Det viktigste er ikke hvordan man har det, men hvordan man tar det”.

Men nå må vi i rettferdighetens navn si at vi slipper de umenneskelige belastninger som menneskene kunne møte rundt år 1700. Vi slipper de store pestplagene som kunne rive med seg halve befolkningen i en bygd. Vi slipper også å ro til Danmark i åpen båt for å hente en sekk korn. Vi slipper også en geistlighet som til de grader opptrer på maktens premisser! Heldigvis er verden blitt mer human. Store fremskritt er gjort.

Mens Jan Vibe og hans samtid opplevde lidelser som var ubegripelige, og som fortonte seg aldeles meningsløse: ”Hva er meningen, Herre?” ”Hva skulle vi nå på jorda etter?”

Vi opplever ganske andre livsbetingelser enn på Jan Vibes tid.

Spørsmålet etter *livets mening* er stilt i *Jernbyrden*, og NB! *Det lever fortsatt* – både på det personlige planet og ellers. Eksistensielt vakuum. Tomhet, lede.

En kjent psykiater fra vår egen tid, Viktor Frankl (død 1997 i Wien), har utviklet en terapeutisk modell basert på spørsmålet etter livets mening: ”logoterapien”.

Logoterapien kalte han sin metode, og er altså en terapi som fokuserer på spørsmålet etter mening, *logos*.

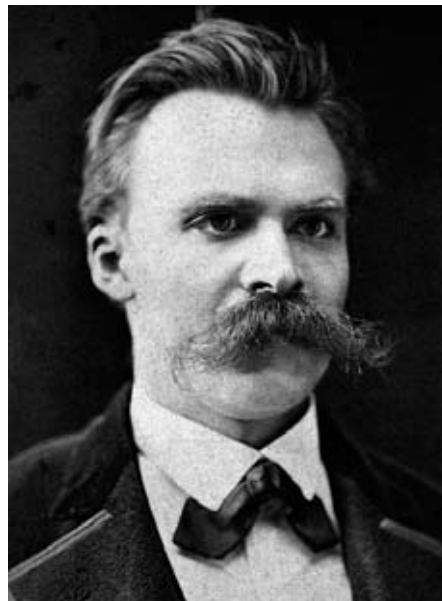
Viktor Frankl hører til de få som overlevde nazi-tidens dødsleire. Her gjorde han en viktig observasjon:

De menneskene som klarte å se en mening bak livet i døds-leirene, hadde den største muligheten til å overleve.

De som klarte å tviholde på en mening bak terror og sult, sto best rustet til livets strid.

Viktor Frankl siterte ofte filosofen Nietzsches ord: ”Den som vet *hvorfor* han lever, kan tåle nesten et hvilket som helst *hvordan*.” Det betyr at den som ser en mening med sitt liv, kan utholde svære belastninger.

Den samme Nietzsche sa for øvrig: ”Det som ikke tar livet av deg, gjør deg sterkere.” Nåja, den er kanskje mer tvilsom.

Filosofen Nietzsche

Viktor Frankl mener altså, utfra humanistisk psykiatri, å ha godtgjort sin tese: Livet har mening! Livet krever av oss en mening, om vi skal leve oppreist som mennesker. Uten mening går

det ikke! Livet spør oss etter meningen!

Vi er i tiden med vårt tema. Hvis vi spør Bibelen om hva den holder frem som Guds mening, så melder flere svar seg. *Hva meningen med livet er, avhenger av øyeblikket*. Du kan jo ikke spørre en sjakkmeister: Hva er det beste sjakktrekket i verden! Det avhenger jo av brikkenes stilling på brettet, av spilllets gang og utvikling.

Men et *hovedsvar* ut fra kristen tankegang kan likevel gis. Og tenker vi fortsatt i to plan, handler det 1.

I det store bildet om å arve det evige liv.

Med Den hellige skrift tror jeg at det følger *et liv etter dette livet*. Dette livet etter livet vil jeg gjerne oppleve.

Dermed melder spørsmålet seg: Hva er veien inn dit? Et svar finner vi i Joh.17,3: ”Og dette er det evige liv, at de kjenner deg den eneste sanne Gud, og ham du har sendt, Jesus Kristus”.

Og for alle våre hverdager treffer ordet fra Mika 6,8: Gud har kunngjort for deg, menneske, hva godt er. Og hva krever Herren av deg? Bare at du gjør rett, viser trofast kjærlighet og vandrer ydmykt med din Gud.

Her finner vi et gyldig, kristent hovedsvar på vårt eksistensielle spørsmål: Hva er meningen med livet? Hvorfor er vi her?

Jo, at jeg i mitt livs prosjekt vinner det evige liv gjennom fortrolig kjennskap til Jesus Kristus, og ved at jeg under dagens gang viser trofast kjærlighet og vandrer ydmykt med Gud.

Amen.

NY SCOTT-BOK

Gabriel Scott
– mer enn du tror
og stadig aktuell!
Vi har utvalget!

Gabriel Scott Selskabet forlaget

Forlaget er vår Gabriel Scott Selskabets viktigste satsing i det å sørge for at Scotts forfatterskap ikke går i glemmeboken, men tvert om oppdages av stadig nye lesere. Så langt økonomien strekker, gir vi ut Scotts bøker på nytt, enten som faksimilekopier (kopi-opptrykk av tidligere utgaver) eller nyprodusert fra bunnen av. Det arbeides også med å samle og utgi løse tekster av Gabriel Scott, i serien Sanketeina. Pr. idag finnes alle bøkene vi har utgitt fortsatt på lager.

Du kan bestille via GSS sin nettside
www.gabrielscott.no
eller fra forlagsansvarlig

Peer Rødal Haugen
tlf. 99261422 / post@peers.no

Det lønner seg å være medlem av GSS. Medlemskontingenten er raskt inntjent ved noen få bokkjøp. Rabatten er ca 30% (avrundene beløp). Ellers er bøkene å få i bokhandelen, eller kan bestilles der.

Bøker fra Gabriel Scott Selskabet

BOKTITLER	PRIS	MEDL.
Agdesiden,	295,-	200,-
Alkejegeren	250,-	175,-
Barkefletteren	250,-	175,-
Blaaskjæl	250,-	175,-
Det gyldne evangelium	300,-	210,-
The golden gospel (pocket)	150,-	105,-
Det spøker	200,-	140,-
Fant / Josefa	350,-	245,-
Fergemannen	250,-	175,-
Helgenen	290,-	200,-
Hollender-Jonas (I og II)	200,-	140,-
Jagtjournalen	200,-	140,-
Jernbyrden (I og II)	350,-	245,-
Markus the Fisherman	200,-	140,-
Pider Ro's historier	250,-	175,-
Sanketeina 1	125,-	90,-
Skipper Terkelsens levnedsløp	250,-	175,-
Sølvfaks	200,-	140,-
Stien	250,-	175,-
Tripp-Trapp-Tresko	200,-	140,-
Vester i skjærene	250,-	175,-
T-SKJORTE	170,-	170,-

Bli medlem av
Gabriel Scott Selskabet
og få bøkene til medlemspris

Hemmelig melding:
Følg med på
www.gabrielscott.no
og i avisene!
Snart foreligger
TRE nye titler fra
GSS-forlaget